

9 augustus 2012

Aan de verantwoordelijken van de (semi-) residentiële
voorzieningen en ambulante diensten

Vragen naar: Joyce Verbeke
Telefoon: 02/225 86 81
E-mail: Joyce.Verbeke@vaph.be
Bijlage(n): 2

Meldpunt grensoverschrijdend gedrag - GOG

Geachte mevrouw
Geachte heer

Met deze omzendbrief wensen wij u op de hoogte te brengen van de praktische werking van het meldpunt voor grensoverschrijdend gedrag in kader van artikel 43 van het besluit van de Vlaamse Regering van 04 februari 2011 betreffende de algemene erkenningsvoorwaarden en kwaliteitszorg van voorzieningen voor opvang, behandeling en begeleiding van de Persoon met een Handicap.

In kader van kwaliteitszorg zijn de voorzieningen, erkend door het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap, verplicht een beleid te voeren rond detectie, preventie van en gepast reageren op grensoverschrijdend gedrag. Het ontwikkelen van een registratie en meldingssysteem hieromtrent is enerzijds noodzakelijk om te kunnen voldoen aan de rapportageverplichtingen opgelegd door de Raad van Europa en de Europese Unie. Anderzijds rust er op het VAPH als erkennende, subsidiërende en toezichthoudende overheid ook de plicht de integriteit van de personen met een handicap te garanderen.

1. Reglementaire bepaling rond grensoverschrijdend gedrag

In artikel 42 van het besluit van de Vlaamse Regering betreffende de algemene erkenningsvoorwaarden en kwaliteitszorg van voorzieningen voor opvang, behandeling en begeleiding van de persoon met een Handicap, wordt bepaald dat de voorzieningen naast een geschreven referentiekader ook een procedure moet hanteren voor preventie, detectie van een gepast reageren op grensoverschrijdend gedrag ten aanzien van de gebruikers. In die procedure moet ook een registratiesysteem opgenomen worden.

In artikel 43 van hetzelfde besluit wordt er bepaald dat de voorzieningen grensoverschrijdend gedrag moeten melden aan *het centraal meldpunt*.

2. Meldingsplicht aan het VAPH

De voorziening dient steeds elk grensoverschrijdend gedrag te melden wanneer zich mogelijk strafbare feiten hebben voorgedaan. Een lijst van strafbare feiten en hun definitie worden in bijlage vermeld. Voor meer informatie kan u ook de CD-rom “over grenzen” raadplegen.

Indien u niet in het bezit bent van deze CD-rom, is er nog steeds de mogelijkheid om via onze website een exemplaar te bestellen.

Bepalen of gedrag grensoverschrijdend is, is een feitelijke ad hoc appreciatie die door de voorziening moet gedaan worden. Hiervoor kan geen sluitende juridische definitie gegeven worden. Wel kan gesteld worden dat elke gedraging van seksuele aard waarvan er een vermoeden is dat ze niet met wederzijdse toestemming gesteld werd, als grensoverschrijdend kan beschouwd worden. Situaties waarin gedrag gewoonlijk met normale al dan niet pedagogische corrigerende maatregelen kunnen aangepakt worden, en die niet als traumatisch beschouwd kunnen worden, moeten *niet* gemeld worden. Voor de ad hoc appreciatie kunnen we uitgaan van de rechtsfiguur van de goede huisvader die ook in de rechtspraak gehanteerd wordt. Hoe zou een goede huisvader, geplaatst in dezelfde omstandigheden, deze feiten appreciëren? Onder goede huisvader wordt dan verstaan de professionele begeleider of verantwoordelijke van de voorziening, geplaatst in dezelfde omstandigheden.

Draagwijdte van de melding van grensoverschrijdend gedrag

Het grensoverschrijdend gedrag moet zich evenwel voordoen ten aanzien van een gebruiker *binnen de hulpverleningscontext* van de voorziening, en moet uitgaan van een medegebruiker, een personeelslid of een derde die handelt in opdracht van de voorziening (bijv. vrijwilligers, onderaannemers, ...).

Er dient in bijzonderheid aandacht gegeven te worden aan grensoverschrijdend gedrag dat strafbaar is, zeker als het gaat om seksuele handelingen.

Voor deze situaties die niet dienen gemeld te worden aan het VAPH, kan de voorziening, de gebruiker, de familieleden of derden vrij gebruik maken van *het meldpunt 1712*.

Gevolgeving door het VAPH

In eerste instantie zal de registratie gebruikt worden om te kunnen voldoen aan rapporteringsverplichtingen. De gegevens kunnen eventueel gebruikt worden voor wetenschappelijk onderzoek bijvoorbeeld met betrekking tot de prevalentie van grensoverschrijdend gedrag ten aanzien van personen met een handicap.

Het VAPH kan steeds het agentschap Zorginspectie vragen om ter plaatse te onderzoeken of de voorziening de vereiste procedure correct heeft toegepast en of er preventieve of corrigerende maatregelen getroffen werden.

Het Wetboek van Strafvordering bepaalt in artikel 29 dat iedere ambtenaar die in de uitoefening van zijn ambt kennis krijgt van een misdaad of een wanbedrijf, verplicht is dit te melden aan de Procureur des Konings. Dit is een morele verplichting. Het VAPH zal wanneer het kennis krijgt van manifest ernstige feiten, eerst de voorziening contacteren en wijzen op de aangifteplicht voor de voorziening. Enkel als de voorziening blijkt geen aanstalten te doen tot aangifte, zal deze ambtelijke aangifteplicht toegepast worden.

3. Aangifrecht of aangifteplicht ten aanzien van gerechtelijke instanties versus beroepsgeheim

Hulpverleners die geconfronteerd worden met (vermoedens van) strafbare feiten in de voorziening waar ze werken, staan voor het dilemma “spreken of zwijgen”? Het beroepsgeheim “doorbreken of respecteren”?

Er bestaat hiervoor geen juridische formule die kan aangeven in welke zin gehandeld moet worden. Het veronderstelt een afweging tussen verschillende belangen, waarbij rekening gehouden moet worden met alle elementen eigen aan de situatie.

Er is evenwel een juridisch kader dat aangeeft wat de grenzen en mogelijkheden zijn voor het handelen.

Het basisartikel op het vlak van beroepsgeheim is artikel 458 van het Strafwetboek en luidt als volgt: *“Geneesheren, heekundigen, officieren van gezondheid, apothekers, vroedvrouwen en alle andere personen die uit hoofde van hun staat of beroep kennis dragen van geheimen die hun zijn toevertrouwd en deze bekendmaken buiten het geval dat ze worden opgeroepen om in rechte of voor een parlementaire onderzoekscommissie getuigenis af te leggen en buiten het geval dat de wet hen verplicht die geheimen kenbaar te maken ... .”*

Het betreft dus een zwijgplicht voor bepaalde personen, die *‘een noodzakelijk vertrouwensfiguur’* zijn en om reden van hun beroep of functie kennis hebben van de geheimen.

Betreft *het mishandeling of seksueel misbruik van een minderjarige* en de minderjarige is het slachtoffer, dan is er *een aangifrecht* voor hij die gebonden is door het beroepsgeheim. Het is de zorgverlener die beoordeelt of hij daar gebruik van maakt.

Is de gebruiker het slachtoffer van strafbare feiten, dan primeren de belangen en de bescherming van het slachtoffer. Aangifte doen is dan eerder *‘een plicht’* indien het in het belang van de gebruiker-slachtoffer is.

Is de gebruiker de dader, dan is de noodzakelijke vertrouwenspersoon gebonden door het beroepsgeheim, tenzij door het zwijgen hogere belangen geschaad worden. In deze situatie kan **de noodtoestand** ingeroepen worden om schending van het beroepsgeheim te rechtvaardigen.

Zijn zowel de dader als het slachtoffer gebruiker bij dezelfde zorgverlener, zal overleg met de dader en het slachtoffer of overleg met andere hulpverleners toelaten een strategie te bepalen. Indien deze strategie onvoldoende blijkt, kan alsnog de noodtoestand ingeroepen worden.

4. Werking van het centraal meldpunt bij het VAPH

Op de website van het VAPH, www.vaph.be, wordt een mailbox, gog@vaph.be voorzien voor de meldingen aan de hand van een registratieformulier. Dit registratieformulier kan op de website gedownload worden.

De geregistreerde meldingen zullen, met in achtname van alle privacyregels, gebruikt worden om te voldoen aan de rapporteringsplichten uitgaande van de Raad van Europa en de Europese Unie.

5. Inwerkingtreding

Vanaf 01 september 2012 zal het meldpunt operationeel zijn en kan men reeds gebruik maken van bovenvermelde mailbox en registratieformulier. Vanaf 01 oktober 2012 is het verplicht om grensoverschrijdend gedrag met het registratieformulier te melden.

Indien u nog vragen heeft, aarzel dan niet met ons contact op te nemen.

Met vriendelijke groeten

Laurent Bursens
Administrateur-generaal

Bijlage 1

Strafbare feiten en hun definitie bondig samengevat:

- **Aanranding van de eerbaarheid:** aantasting van iemands seksuele integriteit, zoals deze door het collectief bewustzijn van een bepaalde maatschappij en op een bepaald tijdstip wordt ervaren
- **Bedreiging:** alle middelen van morele dwang door het verwekken van vrees voor een dreigend kwaad
- **Geweld:** daden van fysieke dwang gepleegd op personen
- **Ongewenst seksueel gedrag** (op het werk) elke vorm van verbaal, niet-verbaal of lichamelijk gedrag van seksuele aard waarvan degene die er zich schuldig aan maakt, weet of zou moeten weten dat het afbreuk doet aan de waardigheid van mannen of vrouwen (op het werk)¹
- **Prostitutie:** een tegen betaling verkregen seksuele handeling waarbij fysiek contact tot stand wordt gebracht met de persoon die het gedrag verricht en die gericht is op de seksualiteitsbeleving van de persoon die het gedrag verkrijgt
- **Reclame voor een aanbod van diensten van seksuele aard:** reclame = berichten waarin een aanbod wordt aangeprezen of gepromoot; diensten van seksuele aard = handelingen, ook van verbale aard die rechtstreeks gericht zijn op de seksualiteitsbeleving van degene aan wie de dienst verleend wordt
- **Slagen en verwondingen met letsel of dood als gevolg:** zowel opzettelijk als onopzettelijk uitwendige of inwendige verwonding, hoe licht ook, ten gevolge van een op de lichaamsgesteltenis inwerkende oorzaak aan het menselijk lichaam toegebracht, met letsel of eventueel met de dood als gevolg
- **Verkrachting:** elke daad van seksuele penetratie van welke aard en met welk middel ook, gepleegd op een persoon die daar niet in toestemt
- **Zedenmisdrijf:** misdrijf dat indruist tegen de openbare zedelijkheid, d.i. een geheel van waarden die door de strafwet worden beschermd omdat ze als dusdanig door het collectief bewustzijn op dat moment worden aan gevoeld
- **Schuldig verzuim:** verzuimen hulp te verlenen aan iemand in groot gevaar, wanneer men die toestand zelf heeft vastgesteld of wanneer die toestand aan de schuldige beschreven is door degenen die zijn hulp inroepen; hulp verlenen houdt niet een aangifteplicht in, en aangifte bij gerechtelijke instanties volstaat op zich niet als hulpverlening
- **Verlaten of in behoeftige toestand achterlaten van kinderen of onbekwamen:** een minderjarige of een persoon die niet in staat is om zichzelf te beschermen, op om het even welke plaats verlaten of doen verlaten
- **Onthouden van voedsel of verzorging aan minderjarigen of onbekwamen:** een minderjarige of een persoon die niet in staat is om zelf in zijn onderhoud te voorzien opzettelijk voedsel of verzorging onthouden met als gevolg dat de gezondheid van die persoon of minderjarige in het gedrang wordt gebracht
- **Belaging of stalking:** hij die een persoon belaagd terwijl hij wist of had moeten weten dat zijn gedrag de rust van die persoon ernstig verstoort
- **Aanranding van eer of goede naam (laster en eerroof):** iemand kwaadwillig een bepaald feit ten laste leggen dat diens persoon zijn eer kan krenken of aan de openbare verachting kan bloot stellen
- **Diefstal:** hij die een zaak die hem niet toebehoort, bedrieglijk wegneemt, is schuldig aan diefstal. Dit kan gepaard gaan met verzwarende omstandigheden zoals geweld of bedreiging.

---

¹ Art 7 Wet welzijn op het werk, maar per analogiam ook mogelijke definitie in andere omstandigheden

Met diefstal wordt gelijkgesteld het bedrieglijk wegnemen van andermans goed voor een kortstondig gebruik

- **Misbruik van vertrouwen:** goederen, gelden, koopwaren, biljetten, kwijtingen, geschriften van om het even welke aard die een verbintenis of een schuldbevrijding inhouden of teweegbrengen die overhandigd zijn om ze terug te geven of ze voor een bepaald doel te gebruiken of aanwenden, bedrieglijk verduisteren of verspillen
- **Oplichting:** met het oogmerk zich een zaak toe te eigenen die aan een ander behoort, zich gelden, roerende goederen, verbintenissen, kwijtingen, schuldbevrijdingen doen afgeven of leveren, hetzij door gebruik te maken van een valse naam, hetzij door het aanwenden van listige kunstgrepen om te doen geloven aan het bestaan van valse ondernemingen, van een denkbeeldige macht of van een denkbeeldig krediet, om een goede afloop, een ongeval of een of andere hersenschimmige gebeurtenis te doen verwachten of te doen vrezen of om op andere wijze misbruik te maken van het vertrouwen of van de lichtgelovigheid